

În concluzie, deoarece prin rezolvarea conflictelor educaționale este menținută armonia și echilibrul social, suntem în unison cu autorii citați, care consideră conflictul ca fiind procesul fundamental al schimbării pozitive. În acest sens, discutăm despre conflictul constructiv, consolidând coeziunea de grup și eficiența liderului. Evident, rezolvarea conflictului educațional cuprinde o categorie de strategii preventive, dar și rezolutive, de comunicare, de organizare a mediului competițional în grup, prin care conflictul este analizat și controlat. În plus, consecințele stilului de conducere depind de doi factori esențiali pentru lider: 1) adaptarea sa la tipul de sarcină și la finalitatea situației (pozitivă sau negativă); 2) adaptarea sa la caracteristicile grupului (admirație sau respingere). Liderii autentici știu să-și țină sub control emoțiile, firea competitivă și sunt conștienți că ajutându-i pe alții să se dezvolte și să progreseze, obțin adevărata recunoștință.

BIBLIOGRAFIE

1. ABRIC J. C. *Psihologia comunicării: teorii și metode*. Iași: Polirom, 2002.
2. EHRENSAL P. *The Three Faces of Power: The U.S. Supreme Court's Legitimization of School Authority's Parental, Police, and Pedagogic Roles*. În: *Educational Administration Quarterly* Vol. 39, N. 2, 2003, pp.145-163
3. GIFFORD J. *100 de idei geniale de leadership*. București: Adevărul, 2011.
4. MUREȘAN V. *Managementul eticii în organizații*. București: Ed. Universității, 2009.
5. PATRAȘCU D. *Managementul conflictului în sistemul educațional*. Chișinău: Reclama, 2017.
6. STANCIU ȘT., IONESCU M. *Comportament organizațional. Suport de curs*. București: Comunicare. Ro.2005.
7. ȘLEAHTIȚCHI M. *Liderii în dinamica reprezentării sociale: premise*. În: *Akademios* nr. 3. 2017.
8. ȚĂRNĂ E. *Bazele comunicării*. Curs universitar. Ediția a II-a, Chișinău: Prut Internațional, 2017, 408 p. ISBN 978-9975-54-335-2
9. ȚĂRNĂ E. *Conflictologia*. Note de curs. Chișinău: UPS „I. Creangă”. 2019. 275 p. ISBN 978-9975-134-76-

CLASIC ȘI MODERN ÎN DEZVOLTAREA PERSONALĂ

CLASSIC AND MODERN IN PERSONAL DEVELOPMENT

*Corina Zagaievschi, dr., conf. univ.,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

Corina Zagaievschi, Ph.D., associate professor,
„Ion Creangă” SPU
0000-0002-3441-7248

Beatrice Enache, profesor de limba engleză,
Școala gimnazială „Al. Piru”, Bacău, România
Beatrice Enache, English teacher, School „Al. Piru”, Bacău, România
0000-0001-7503-6321

CZU 37.03/.04

Abstract

The article addresses the issue of personal development, presenting the valuable ideas of reputable scientists in the field of education, which appeared on this topic throughout the history of human civilization. We argue that the process of personal development is influenced by all human, educational and cultural values, and young people, in the stage of identity formation, need models of life, norms of conduct, stable attitudes, psychosocial landmarks, their own constructive experiences that will allow them to strengthen their feelings of trust, respect and self-esteem.

Key-words: personal development, socio-educational perspective, modeling, adaptation, self-knowledge, self-transcendence, cultural ascension

Conceptul de **dezvoltare personală** a evoluat, pe parcursul anilor, în funcție de varii modele sociale și educaționale. Putem spune, în conformitate cu literatura de specialitate, că omenirea a năzuit întotdeauna spre experiențele și practicile care să-i umple „golurile” devenirii, să-i maximizeze calitatea vieții, să-i dezvolte înclinațiile, predilecțiile și aptitudinile, să-i înlesnească îndeplinirea aspirațiilor și înfăptuirea dezideratelor personale. Sorgintea dezvoltării personale provine din religii, confesiuni și practici spirituale, care au considerat rugăciunea, muzica, recitarea, cântatul, incantația, scrisul, meditația ca repere constitutive pentru trăirea unei vieți împlinite.

Dovezi ale „preocupării sau grijii de sine”, cunoscut ca principiul grecesc *epimeleia heautou*, se regăsesc și în cultura și civilizația antică. Astfel, Michel Foucault, filosoful și istoricul francez care a studiat în tezele sale transformarea ego-ului în perioada cuprinsă între secolele al IV-lea î. Hr. și al V-lea d. Hr., avansează ideea potrivit căreia acest principiu, de actualitate și în timpurile moderne, constituie primordialul mijloc în lucru asupra sinelui. Lucrul cu sine este perceput ca schimbarea de sine și a modului de viață propriu, din acest principiu luând naștere experiențe și schimbări de sine „ce permit indivizilor să efectueze singuri sau ajutați un anumit număr de operații asupra corpului, sufletului, gândurilor, conduitelor, modurilor de a fi. Toate acestea în încercarea de a se transforma ei înșiși, de a modifica ființa lor unică, de a face din viața lor o operă purtătoare de valori etice și estetice, răspunzând unor anumite criterii de stil” [7, p. 391].

În literatura românească, o viziune apropiată de cea a gânditorului francez, împărtășește în scrierile sale și istoricul religiilor, filosoful, eseistul Mircea Eliade, cu precizarea că acesta înlocuiește conceptul de experiență cu conceptul de autenticitate, ca parte a preocupării de sine. Volumul său de eseuri cu titlul *Fragmentarium* (1939), tratează autenticitatea ca pe un factor de formare și creștere interioară: „poți fi tu însuși, fără nici o alterare: sincer, actual, viu, și poți face o sumă de lucruri prin propria ta forță sufletească; lucruri care, laolaltă, alcătuiesc lumea ta, la organizarea căreia ai luat și tu parte și pe care ți-ai construit-o după nevoile și puterile tale” [5, p. 159]. Din sens practic, perspectiva omului de cultură român presupune surprinderea miezului existenței, esenței și calității umane, trăirea sentimentelor reale, însușirea experiențelor revelatoare, ce conduc la descoperirea de sine și, implicit, la modificarea condiției proprii.

Același concept, de autenticitate, prezent și în scrierile lui Charles Taylor, exponentul curentului comunitarist, reprezintă libertatea fiecărui individ de a se realiza în mod și în ritm propriu. Însă, filosoful canadian, a întregit principul „preocupării de sine” cu un nou concept constitutiv, văzut ca un alt potențial factor ce conduce individul spre conturarea stilului personal și sinelui autentic, și anume conceptul de originalitatea care „presupune ca eu să-mi plănuiesc de unul singur viața împotriva exigențelor de conformitate exterioară. Într-o lume aplatizată, în care orizonturile de semnificație continuă să se estompeze, idealul de libertate autodeterminată ajunge să exercite o atracție tot mai puternică” [19, pp. 50-51].

Revenind la dovezile antichității despre conceptul cunoscut astăzi ca *dezvoltare personală*, trebuie menționat faptul că lumea antică chineză, prin filosofia lui Confucius, cunoscută și sub numele de confucianism, a transformat întreaga cultură universală, dar și viziunea omului asupra omului. Mentorul spiritual chinez, pe numele său real Kong Qiu, în învățăturile sale cuprinse în lucrarea intitulată „Analecte” sau „Lunyu”, apreciată, în anul 2013, ca fiind una dintre cele douăzeci și cinci de cărți care au „modificat cursul istoriei”- conform lui Megan Willett [20], editorul executiv al site-ului web american ”Business Insider”- pledează pentru o educație și autoeducație practică, prin arte, și pentru o dezvoltare continuă a caracterului individului în vederea îmbunătățirii acțiunilor de interes comun.

Concepția sistemului filosofic chinez asupra *dezvoltării personale*, văzută ca o experiență de viață, nu ca pe o finalitate a unui traseu intelectual prestabilit, presupune parcurgerea unor serii de etape în scopul atingerii perfecțiunii și devenirii depline a naturii umane. Stadijalitatea transformării progresive a „omului ales” nu este prezentată de Confucius cu ajutorul argumentelor și dovezilor științifice, ci empiric, la persoana întâi, în nume propriu și prin raționamente, pilde și învățături pur personale, precum centrul de reflecție: „La cincisprezece ani, m-am decis să învăț. La treizeci de ani, am luat atitudine. La patruzeci de ani, nu aveam nicio îndoială. La cincizeci de ani, am aflat voința Cerului. La șaiszeci de ani, am înțeles. La șaptezeci de ani, îmi urmez toate dorințele inimii fără a încălca vreo regulă” [3, p. 6, paragraf 2.4.].

Cercetarea literaturii de specialitate și studierea abordărilor teoretice actuale ne-au demonstrat faptul că fiecare perioadă din istoria educației, incluzând și istoria pedagogiei, a avut propria ei percepție și viziune asupra *dezvoltării personale*. În acest sens, Renașterea, între secolele al XIV-lea și al XVI-lea, a constituit, indiferent de curentele de gândire ale epocii, „ruptura” culturală de Evul Mediu. Astfel, Umanismul (etimologic, limba latină *humanus-omenesc*) renascentist, mișcarea spirituală predominantă a epocii, a cuprins toată Europa pornind din Florența, Italia, și a promovat un sistem de educație umanist bazat pe ideologia dezvoltării independente și fără constrângeri a personalității umane printr-un nivel adecvat de cultură generală.

Perspectiva umanistă, atestată în operele lui Erasmus de Rotterdam [6], François Rabelais [14], Thomas Morus [13], Giovanni Pico della Mirandola [12] și mulți alții, vizează plierea educației pe capacitățile și aptitudinile educabilului, interesul acordat fiecărei persoane, încrederea în posibilitățile fizice și spirituale ale individului, dar și „responsabilitatea destinului său, afirmarea liberului arbitru, dezvoltarea semințelor și germenilor sădiți în el de Dumnezeu”, după cum afirmă profesorul francez Anne Baudart [1]. Altfel spus, dezvoltarea personală și independența individuală sunt componente esențiale în crearea unei personalități autonome și exhaustive.

O altă mișcare intelectuală rezultată din curentul Renașterii este Iluminismul, secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, perioadă istorică și culturală supranumită și *Epoca Luminilor*. Teoreticienii ideilor iluministe, precum Immanuel Kant [10], David Hume [8], Denis Diderot [4] și numai, au susținut ideea evoluției și formării copilului pe cale naturală, în raport cu cerințele particulare de dezvoltare și educarea liberă a tinerilor, prin valorificarea experiențelor proprii.

În acest context, Jean-Jacques Rousseau a dedicat partea a III-a [16, pp. 145-192], denumită *Cartea III*, din tratatul său de pedagogie „*Émile sau Despre educație*” (1762), analizei activității educative a tânărului cu vârsta cuprinsă între 12-15 ani. În sens larg, ilustrul gânditor iluminist avansează pentru acest stadiu de dezvoltare o serie de orientări educaționale: descoperirea intuitivă; formarea individualizată a tânărului, prin selectarea și însușirea cunoștințelor utile pentru evoluția sa ulterioară; educația intelectuală bazată pe gândirea liberă, cu aplicabilitate în viața socială și profesională, realizată în mod practic. Filosoful și pedagogul englez John Locke, inițiatorul gândirii empiriste, a susținut, de asemenea, dezvoltarea personală ca parte a educației. Explicând nevoia educației, a subliniat însemnătatea dezvoltării libere a individualității tinerilor și oportunitățile autodezvoltării prin încurajarea și amplificarea predispozițiilor și aptitudinilor personale, argumentând că „înclinația copiilor trebuie îndreptată spre ceea ce poate să le fie de folos” [11, p. 115]. Direcțiile pedagogice promovate, deși unele dintre ele utopice, au fundamentat conceptul de dezvoltare personală, prin deschiderile inovatoare în relația tânăr- educație -societate.

Însă, deschiderea spre conceptul de *dezvoltare personală*, o reprezintă secolul al XVII-lea, supranumit „secolul didacticii”, grație pedagogului ceh Jan Amos Comenius, cel care a pus bazele didacticii (etimologic, limba greacă *didaskhein*- a învăța pe alții) ca noțiune pedagogică, în anul 1657, prin lucrarea sa fundamentală, care l-a și consacrat drept „părintele educației moderne”, intitulată „*Didactica Magna*”. Marele gânditor a oferit o nouă dimensiune procesului instructiv-educativ prin tezele sale pedagogice care vizau: însemnătatea formării pe tot parcursul vieții, rolul determinant al învățării în evoluția personală și socială, valorizarea individuală, valorizarea de grup, importanța educației multilingve și avantajele însușirii limbilor străine prin activități practico-productive, respectând principiul îmbinării teoriei cu practica [2].

În dezvoltarea personală, atestăm corelația dintre limbile străine și cunoașterea directă, nemijlocită a lumii reale în lucrarea „*Pampaedia*”, în traducere liberă „*Educația Universală*”, scrisă în perioada 1645- sfârșitul vieții (1670), și descoperită aproape după trei secole (1935), în care Comenius își concentrează și ideile cu privire la valențele psiholingvistice; idei, care, reevocate și reconsiderate, au un caracter actual: „în sfârșit, acționarea este facultatea de a duce mai departe, cu abilitate vrednică de admirat, dacă vrea, toate câte le-a înțeles și le vorbește” [2, p. 39]. În virtutea deschiderilor teoretice și practico-metodice ale ideologiilor fenomenului educațional, secolul al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea aduce *fondarea statutului de știință al pedagogiei* (etimologic, limba greacă *pais, paidos*- copil și *agoge*- a conduce) și *atribuirea acestei perioade pedagogiei moderne. Condiționarea reciprocă și conectivitatea dinamică dintre educație și dezvoltare personală se delimitează și în scrierile exponentului pedagogiei științifice ruse*, Konstantin Dmitrievich Ushinsky [apud, 9], cel care a structurat educația în jurul sentimentelor și acțiunilor omului, prin antropologia (etimologic, limba greacă *anthropos* - om) pedagogică. În această accepție, prezentăm esența ideologiei marelui profesor

printr-o serie de concepte sintetizate și sistematizate: cultura națională și universală trebuie să fie parte integrantă a procesului de învățământ, predarea în limba nativă nu exclude învățarea limbilor străine care armonizează educația, studiul limbilor străine trebuie să fie o componentă indispensabilă în demersul obținerii cunoștințelor științifice, educația trebuie să fie democratică - bazată pe principii sociale, antropologice și teologice, școala necesită ralierea la ideea de naționalitate și idealul uman propriu, transmiterea de cunoștințe reale și dezvoltarea simultană a abilităților de aplicare a acestora în viața cotidiană. Altfel spus, teoria, fără practica instructivă, nu are nicio valoare pentru resursa umană.

Cercetări metodice alternative în sensul dezvoltării personale confirmăm și în sistemul pedagogic al educatorului Johann Heinrich Pestalozzi [apud, 17, pp. 59-76], cel care a experimentat învățământul public de masă, deschis categoriilor sociale defavorizate de copii și tineri sau delicvenților juvenili, în cadrul instituțiilor pentru orfani, pe care le-a condus în Elveția și Germania. Rezultatele obținute la orfelinatul din orașul Stans, Elveția, au fost uimitoare, iar demersul socio-educational s-a bazat pe introducerea cadrului familial în spațiul școlar. Reformatorul social elvețian s-a concentrat pe educația naturală permițând manifestarea sentimentelor, intereselor și proceselor intuitive, libertatea umană și culturală, stimularea și dezvoltarea abilităților preexistente, prin programe personalizate, formarea integrală a individului din punct de vedere fizic, intelectual și civic, dar și pe determinantul său principiu director: impactul benefic al sentimentului de dragoste părintească în mediile educaționale.

Marcantele schimbări industriale, politice, culturale și științifice care au caracterizat a doua jumătate a secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea au contribuit la formarea unor mentalități deschise, inovatoare, declanșând curentul pedagogic „Educația nouă” focalizat, în primul rând, pe educația propriei persoane, dar și apariția unor științe autonome, precum sociologia (etimologic, limba latină *socius* - social/societate și limba greacă *logos* - știință, termen propus de filosoful francez Auguste Comte), care se ocupă cu studiul vieții, acțiunii, comunicării și conviețuirii sociale. Pornind de la studiile acestei perioade, putem afirma că *evoluția personală* începe să fie o noțiune funcțională și comună mai multor științe, fiind un concept identificat în: *pedagogie* - prin studiul devenirii umane; *sociologie* - prin sociologia educației; *psihologie* - prin studiul comportamentului și psihicului individului; *antropologie* - prin studiul omului, speciei și societății; *științele economice* - prin studiul producerii unor conexiuni sociale; *științele politice* - prin studiul structurilor de putere [18].

Pe realitatea procesului de motivație pentru schimbare, psihologul și psihoterapeutul Carl Ransom Rogers, figură majoră pentru abordarea dezvoltării personale în anii 1980, a enunțat propria teorie a autoactualizării, ca tendința de progres prezentă în fiecare individ, în formă potențială sau manifestată, constituind impulsul dinamico-energetic al vieții. În viziunea cercetătorului american, la care ne raliem și noi, evoluția personală este asociată cu:

- Deschiderea spre noile experiențe și internalizarea acestora;
- Conștientizarea și experimentarea realității;
- Încrederea în forțele proprii;
- Cunoașterea și autoevaluarea de sine;
- Alegerea și justificarea modalităților de acțiune adoptate;
- Creativitatea - participarea activă în prefacerea fluidă a devenirii personale;
- Redescoperirea eului interior [15].

Extrapolând modelele instruirii și ansamblul de teorii prezentate anterior, constatăm că dezvoltarea personală, din perspectiva socio-educatională, presupune o intervenție de modelare, adaptare și readaptare a tânărului, cu scopul exploatarea propriilor posibilități, abilități, competențe, în vederea autocunoașterii și autodepășirii, dobândirii identității de sine, realizării dezideratelor personale și inserției sociale.

Analiza variilor accepțiuni din literatura de specialitate, pe dimensiunea optimizării personale, ne-a permis să acordăm atenție studiilor postulatele axiologice ale pedagogiei, ca determinant și cadru de referință în procesul de formare, devenire și atestare a individului. Abordarea valorilor, denumită *axiologie* (etimologic, limba greacă *axia* - valoare, *logos* - învățare), a fost corelată cu sensul educațional în secolul al XIX-lea, dar validarea autonomă a avut loc în secolul al XX-lea, prin *pedagogia culturii*, cu esențiala preocupare – **ascensiunea culturală a ființei umane**. Raportul dintre educație, cultură și valoarea implicită contribuie la formarea normelor și rațiunilor axiologice, asumarea și recunoașterea valorilor, dar și la promovarea acestora de la societate la individ, în scopul împlinirii personale.

În concluzie. *Dezvoltarea personală* este un proces permanent, desfășurat pe tot parcursul vieții, raportat la scopurile personale stabilite și potențialul individual, în funcție de conștientizarea nevoilor identificate. Derularea creșterii personale începe în familie și continuă în cadrul școlii, cu ajutorul cadrelor didactice, extinzându-se apoi pe de-a lungul vieții, în concordanță cu resursele disponibile, sistemul de valori propriu, motivația internă și externă.

În secolului al XXI-lea *dezvoltarea personală* este un concept multidimensional, care ocupă un loc bine determinat în cadrul educației formale, dar recunoscut și în contexte nonformale și informale. Competențele dobândite prin activități care nu parcurg un anumit curriculum au o relevanță mult mai mare pentru educabili, deoarece vizează interesele și intențiile particulare ale acestora. Analizând situația actuală a educației nonformale, putem stabili că învățarea prin cooperare, învățarea prin acțiune practică și activitățile de voluntariat sunt manifestări pe care este pus accentul în acest tip de activitate complementară educației formale.

BIBLIOGRAFIE

1. BAUDART, A. Renașterea. În: RUSS, J., Istoria filosofiei 2. Inventarea lumii moderne. București: Editura Univers Enciclopedic, 2000. 131 p.
2. COMENIUS, I. Didactica magna. Traducere de Iosif Antohi. București: EDP, 1970. 198 p.
3. CONFUCIUS. The Analects of Confucius. Translation and Notes by Simon Leys. New York: W. W. Norton & Company, Inc., London: W. W. Norton & Company Ltd., 1997. 6 p.
4. DIDEROT, D. Nepotul lui Rameau. Trad. de: Gellu Naum, București: Editura RAO, 2005. 128 p.
5. ELIADE, M. Autenticitate. În: Fragmentarium. București: Editura Humanitas, 1992, 2003. 159 p.
6. ERASMUS, D. Colloquies. Collected works of Erasmus. Vol. 1. Translated and annotated by Craig R. Thompson, Toronto: University of Toronto Press, 1997. 1227 p.
7. FOUCAULT, M. Theatrum Philosophicum: Studii, eseuri, interviuri. Cluj: Editura Casa Cărții de Știință, 2001. 391 p.
8. HUME, D. Dialoguri asupra religiei naturale. Colecția Cogito. București: Ed. Herald, 2015. 272 p.

9. GUSEVA, L. Konstantin Dmitrievich Ushinsky: The Founder of Scientific Pedagogy in the 19th Century Russia (18.12.2016). History of Education Children's Literature. Italy, Macerata: Edizioni Universita di Macerata, XIII,1, 2018. pp. 479-491.
10. KANT, I. Tratat de pedagogie. Religia în limitele rațiunii. Iași: Editura Agora, 1992. 148 p.
11. LOCKE, J. Some thoughts concerning education. The federalist papers project. 115 p. [accesat: 04.10.2020]. Disponibil: <https://thefederalistpapers.org/wp-content/uploads/2012/12/John-Locke-Thoughts-Concerning-Education.pdf>.
12. MIRANDOLA della G. P. Raționamente sau 900 de teze- Despre demnitatea omului. București: Editura Științifică, 1991. 169 p.
13. MORUS, Th. Utopia. Ediția I. București: Editura Mondoro-Gramar, 2014. 152 p
14. RABELAIS, F. Gargantua și Pantagruel. București: Editura Corint Books, 2019. 367 p.
15. ROGERS, C. R. A deveni o persoană. Perspectiva unui psihoterapeut. Trad. din limba engleză de: Anacaona Mîndrilă-Sonetto, București: Editura Trei, 2008. 560 p.
16. ROUSSEAU, J., J. Emil sau Despre educație. Trad. de: Dimitrie Todoran [online]. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1973. pp. 145-192. [accesat: 03.10.2020]. Disponibil: <https://lectiadefilosofie.files.wordpress.com/2018/07/40-jean-jacques-rousseau-emil-sau-despre-eduatie.pdf>.
17. SCAGLIA, E. "Il cigno canta ancora...": note sulla pedagogia dell'amorevolezza di Johann Heinrich Pestalozzi. Rivista Formazione, Lavoro, Persona- Pestalozzi nella modernità, Italy, Bergamo: Università degli Studi di Bergamo, anno VII, 21, 2017. pp. 59-76.
18. SCHIFIRNEȚ, C. Sociologie. Ediția a III-a revăzută și adăugită. SNSPA Facultatea de Comunicare și Relații Publice „David Ogilvy”, București: Editura. Ro, 2004. pp. 9-14.
19. TAYLOR, Ch. Etica autenticității. Cluj: Editura Idea Design & Print, 2006. pp. 50-51.
20. WILLETT, M. 25 Books That Changed The Course Of History. Business Insider, din 02.12.2013 [accesat: 11.09.2020]. Disponibil: <https://www.businessinsider.com/books-that-changed-history-2013-12?op=1>.

PORTOFOLIUL – CA MODALITATE DE DEZVOLTARE A COMPETENȚEI DE A ÎNVĂȚA SĂ ÎNVEȚE A LICEENILOR

THE PORTFOLIO – AS MEANS OF DEVELOPING HIGHSCHOOL STUDENTS' COMPETENCE OF LEARNING HOW TO LEARN

*Balaban Luminița Maria, doctorandă,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău
Balaban Luminița Maria, PhD student
<https://orcid.org/0000-0002-9000-8625>*

CZU 37.011.33

Abstract